

Tomasz Pudłocki, Izabela Wodzińska, *Warmski Mieczysław (1855–1916)* [w:] *Przemyski słownik biograficzny*, t. 2, pod red. Lucjana Faca, Tomasza Pudłockiego, Anny Siciak, Przemysł 2011 s. 173-177

Warmski Mieczysław Stanisław. 30 IV 1855 Przemysł – 20 III 1916 Kraków. Historyk, nauczyciel, dyrektor gimnazjum i działacz społeczny. Syn Leona, adiunkta urzędu podatkowego (potem w Krakowie) i Heleny Bzowskiej. Pochodził z rodziny inteligenckiej.

Egzamin maturalny zdał w Samborze w r. 1873. W latach 1873/74–1876/77 studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie uczestniczył w zajęciach z historii prowadzonych przez Józefa Szujskiego, Wincentego Zakrzewskiego i Stanisława Smolkę; uczęszczał też na zajęcia z historii literatury do Stanisława hr. Tarnowskiego. Przez cały okres studiów był stypendystą fundacji im. biskupa Samuela Rocha Głowińskiego. Jako stypendysta z funduszu Franciszka Józefa I wyjechał na trzy semestry (1877/78 i I semestr roku akademickiego 1878/79) do Getyngi, gdzie kontynuował studia na tamtejszym uniwersytecie im. Jerzego Augusta, uzyskując 18 V 1879 r. tytuł doktora filozofii i magistra nauk wyzwolonych, na podstawie zdanych egzaminów i dysertacji *Ein Grosspolnische Chronik*. Promotorem pracy był ówczesny dziekan Wydziału Filozoficznego Friedrich Wieseler. 25 XI 1880 r. Rada Wydziału Filozoficznego UJ nostryfikowała jego dyplom doktorski, co zatwierdziło 17 XII t.r. Ministerstwo Wyznań i Oświaty. Prof. Stanisław Smolka, recenzując dysertację w procesie nostryfikacyjnym, tak napisał: „Rozprawa inauguralna petenta [...] należy [...] do najlepszych prac, jakie w ostatnich czasach pojawiły

się na polu krytyki polskich pomników historiograficznych”.

Od 7 VIII 1877 r. do 7 IX 1879 r. pełnił obowiązki nauczyciela-aplikanta w Gimnazjum św. Jacka w Krakowie. We wrześniu 1879 r., decyzją Rady Szkolnej Krajowej, został przeniesiony do Gimnazjum w Przemyślu, gdzie objął stanowisko zastępcy nauczyciela języka niemieckiego, historii i geografii. W czerwcu 1883 r., uzyskał uprawnienia nauczyciela historii i geografii na całe gimnazjum. W r. 1880 uczestniczył w I Zjeździe Historyków Polskich im. Jana Długosza w Krakowie. Aktywny członek Towarzystwa Pedagogicznego w Przemyślu. 6 IV 1880 r. podczas walnego zgromadzenia członków miał odczyt *Sejm Piotrkowski z r. 1548* (druk: „San” 1880, nr 15, s. 1–3, nr 16, s. 1–3). Członkowie towarzystwa 2 VI 1881 r. wybrali go zastępcą prezesa. 11 III 1883 r. miał w ramach Towarzystwa Pedagogicznego odczyt „Historia a Legenda” (omówienie zob. „San” 1883 nr 14, s. 1–2). Od 1888 r. wchodził także do wydziału przemyskiego Koła Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. Na zebraniach Koła poruszał tematy związane z dziejami szkolnictwa oraz metodyką nauczania wykładanych przez siebie przedmiotów. 2 III 1888 r. w Przemyślu wygłosił referat „Kilka uwag o rozwoju i dalszej działalności naszego Towarzystwa”. 24 VI 1888 r., na walnym zebraniu przemyskiego oddziału Towarzystwa Pedagogicznego w Krzywicy miał prelekcję „O szkole ludowej z ostatnich czasów Rzeczpospolitej”.

Od 21 VII 1888 r. mianowano go nauczycielem rzeczywistym w Gimnazjum w Drohobyczu, skąd 26 VIII 1889 r. przeniesiono go do II Gimnazjum we Lwowie, gdzie uczył historii i geografii. Jako nauczyciel

uczestniczył w II Zjeździe Historyków Polskich we Lwowie (1890 r.). Od 1891 do 1892 r. pełnił funkcję dyrektora w Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego. Od 23 V 1891 r. do 19 VII 1894 r. oraz od 6 VI 1898 r. do 27 V 1899 r. był sekretarzem Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. W 1894 r. z okazji dziesięciolecia Towarzystwa, wydał rozprawę *Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych 1884–1894. Rys historyczny*, w której przedstawił dzieje powstania i rozwoju tej instytucji. 19 VII 1895 r. na zebraniu Wydziału Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych wybrano go członkiem komisji kontrolującej rachunki administracji. W 1896 r. został mianowany redaktorem organu prasowego Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego „Szkola”. Z pisma chciał uczynić periodyk, w którym znaleźć się miały artykuły poświęcone poprawie bytu materialnego nauczycieli i zmianie metod ich kształcenia. Dodatkowo pragnął wydawać specjalistyczne dodatki książkowe. Niestety, pomysł ten – ze względu na braki finansowe – nie został zrealizowany. Jednocześnie aktywnie uczestniczył w pracach Towarzystwa Pedagogicznego i Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych. W 1892 r. miał prelekcję na XXVI Walnym Zjeździe Towarzystwa Pedagogicznego w Brodach, pt. „W czterechsetletnią rocznicę odkrycia Ameryki”, a w 1896 r. na XII Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych wygłosił referat „W sprawie fizycznego wychowania młodzieży”, zaś podczas XIII walnego (Kraków, 6–7 VII 1897 r.) mówił nt. „W sprawie nauki gimnastyki” (druk: „Muzeum” 1897, z. 12, s. 785–794). W rok później przebywał na XXXI Walnym Zgromadzeniu Towarzystwa Pedagogicznego w Stanisławowie i na

Walnym Zgromadzeniu Oddziału tego Towarzystwa w Mościskach, gdzie przedstawił referat „O nauce poglądu”. W tym samym roku, ze względu na niechęć niektórych kół nauczycielskich, został odwołany z funkcji redaktora „Szkoły”. Nadal jednak współpracował z „Muzeum”, gdzie wydrukowano jego *Sprawozdanie o przebiegu i uchwałach ankiety dla reformy szkół średnich* (1899). W dn. 27–30 X 1898 r. brał udział w zebraniu czołowych przedstawicieli oświaty galicyjskiej we Lwowie, w sprawie reformy szkół średnich (jego wypowiedzi zostały wydane w *Sprawozdaniu stenograficznym z obrad Ankiety w sprawie reformy szkół średnich odbytej w dniach 27, 28, 29 i 30 października 1898* [b.m. i r.], s. 80–86, 130–135). 11–12 VI 1905 r. uczestniczył w Zjeździe Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie, podczas którego mówił o obowiązku wychowawczym szkoły względem społeczeństwa w celu chronienia młodzieży przed demoralizacją.

Dn. 22 I 1904 r. Rada Szkolna Krajowa otrzymała od Ministerstwa Wyznań i Oświecenia reskrypt informujący o utworzeniu II Gimnazjum w Rzeszowie. Na stanowisko dyrektora 8 VII 1904 r. został powołany Warmcki. Zajęcia w placówce rozpoczęły się we wrześniu 1904 r. Dn. 23 XI 1904 r. nastąpiło uroczyste otwarcie nowej szkoły. Niebawem, z inicjatywy dyrektora i nauczycieli, powstała tam bratnia pomoc uczniowska, czytelnia, reprezentacyjna orkiestra szkolna i chór, otwarto też tanią kuchnię. Prężnie funkcjonowały kółka zainteresowań, dbano również o fizyczny rozwój młodzieży. W czasie roku szkolnego organizowano akademie rocznicowe i wycieczki krajoznawcze. Działania te zyskały uznanie Rady Szkolnej

Krajowej, która w specjalnym liście pochwalnym z 1908 r. wyraziła zadowolenie z pracy całej kadry pedagogicznej. Najwyższym postanowieniem cesarza 24 XII 1908 r. przyznano mu VI klasę rangi. Inspektor szkolny Emanuel Dworski, po lustracji gimnazjum w dn. 13–19 XII 1907 r., tak scharakteryzował Warmskiego: „Pedagog wytrawny, światły, wykształcany, dba o stan nauki i wychowania w każdym kierunku, niezwykle dbały – słabszy administrator; dźwignął i podniósł stan zakładu w sposób godny uznania”.

Warmski włączył się też w życie miasta. Należał do Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Towarzystwa Szkoły Ludowej w Rzeszowie, lwowskiego Wydziału Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej i Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Od 1900 r. był członkiem Zarządu Głównego Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie, a w 1911 r. został prezesem utworzonego tam Koła Polskiej Ligi Narodowej. W IV 1912 r. na zebraniu Koła TNSW w Rzeszowie, wygłosił referat *Znaczenie filologii klasycznej jako środka edukacyjnego*.

W 1910 r. zwrócił się do Rady Szkolnej Krajowej z prośbą o przyznanie mu urlopu na zbliżający się rok szkolny (1910/1911). Pogarszający się stan zdrowia, wkrótce wymusił na nim rezygnację z piastowanego stanowiska, a w efekcie odejście na emeryturę. 18 IV 1912 r. odbyło się w Gimnazjum uroczyste pożegnanie Warmskiego, któremu podarowano album z wizerunkami wszystkich nauczycieli. Dodatkowo, aby uczcić osobę odchodzącego dyrektora, w szkole utworzono specjalny fundusz jego imienia, z którego rokrocznie wypłacano stypendium najbardziej potrzebującym

uczniom, dodatkowo wykazującymi się przynajmniej dobrą wiedzą z religii, języka i dziejów ojczystych.

W roku szkolnym 1911/1912 na krótko objął jeszcze posadę dyrektora nowo otwartego prywatnego Gimnazjum Realnego w Przeworsku, którego kuratorem został książę Andrzej Lubomirski. Dyrektorem był do wybuchu I wojny światowej. W uznaniu za zasługi otrzymał w 1913 r. medal pamiątkowy jubileuszowy dla wojskowych i żandarmerii, medal pamiątkowy dla cywilów i krzyż jubileuszowy.

Z małżeństwa z Teklą Jaworską (10 V 1857 Przemyśl – 22 X 1887 Przemyśl, córką Józefa i Zofii z domu Zarzyckiej), którą poślubił 25 VII 1883 r., miał dwie córki Stanisławę Zofię (6 V 1884 Przemyśl – 25 X 1928 Lwów, żonę Szczęsnego Jasiewicza, późniejszego dyrektora II Gimnazjum im. K. Szajnochy we Lwowie) oraz Józefę Eugenię (9 VII 1885 Przemyśl – 28 VIII 1902 Lwów). 8 II 1891 r. poślubił w cerkwi greckokatolickiej w Zawadowie koło Stryja Zofię Szeparowiczówną.

Twórczość (wybór): *Die Grosspolnische Chronik. Eine Quellenuntersuchung*, Kraków 1879; *Sejm Piotrkowski z r. 1548* (druk: „San” 1880, nr 15, s. 1–3, nr 16, s. 1–3); *Egzekucja dóbr koronnych [w:] Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Przemyślu za rok 1884, Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych 1884–1894. Rys historyczny*, Lwów 1894; *W sprawie fizycznego wychowania młodzieży*, „Muzeum” 1896, z. 8–9, s. 525–557, *W sprawie nauki gimnastyki*, ibidem, 1897, z. 12, s. 785–794; *Sprawozdanie o przebiegu i uchwałach ankiety dla reformy szkół średnich*, „Muzeum” 1899, z. 6, s. 476–488, *O potrzebie naprawy stosunków szkolnych*, ibidem, 1900, z. 6–7, s. 409–436; *Wychowanie a szkoła*, ibidem, 1902, z. 5–6, s. 404–414, z. 7, s. 496–

503, z. 9, s. 572–580, z. 10, s. 653–662; *Dwie metody nauczania języków obcych*, „Szkoła” 1897, nr 2, s. 29–31; ibidem, nr 4, s. 41–42; *Z Ameryki*, ibidem, nr 44, s. 490; *Egzamina na inspektorów szkół ludowych we Francji*, ibidem, nr 51, s. 556–557; *Gdzie zakładać szkoły średnie*, „Słowo Polskie” 1900, nr 181, s. 1–2; *Szczęśliwy początek [o reformie szkół średnich]*, ibidem, 1902, nr 271, s. 9–10.

Źródła i opracowania

Źródła: Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, *Przemyśl Miasto*, t. VII: chrzty ślubny, pogrzeby 1869–1894; Centralne Państwowe Archiwum Ukrainy we Lwowie, fond 178 (Rada Szkolna Krajowa), opis 3, sprawa 503; Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, WF II 515 Doktoraty. Nostryfikacje; S II 114 (Katalog studentów UJ z półrocza zimowego r. akad. 1873/74); S II 115 (Katalog studentów UJ z półrocza letniego r. akad. 1873/74); „Dziennik Urzędowy c.k. Rady Szkolnej Krajowej w Galicji”, 1909, nr 1, s. 2; *Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum w Przemyślu za r. szk. 1880*, Przemyśl 1880, ibidem za lata 1881–1888; *Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum II w Rzeszowie za r. szk. 1904*, Rzeszów 1904, ibidem za lata 1905–1912; *Sprawozdanie Dyrekcji C.K. Gimnazjum II w Rzeszowie za rok szkolny 1914*, Rzeszów 1914, s. 4–9; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego II Gimnazjum im. Stanisława Sobińskiego w Rzeszowie za rok szkolny 1928/1929*, Rzeszów 1929, s. III–V, *Sprawozdanie C.K. Gimnazjum w Drohobyczu za rok szkolny 1908*, Drohobycz 1908, s. 207; *Sprawozdanie Wydziału Towarzystwa Dla Popierania Nauki Polskiej za rok 1901*, Lwów 1902, s. 30, *Sprawozdania z czynności Wydziału Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Rzeszowie za l. 1907–1910*; *Sprawozdania Zarządu Koła Rzeszowskiego Towarzystwa Szkoły Ludowej za l. 1910–1911*; *Szematyzm Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1882*, Lwów 1882; s. 367, „Gazeta Przemyśka” 1887, nr 22, s. 3, ibidem, 1888, nr 6, s. 3, ibidem, nr 12, s. 5, ibi-

dem, nr 25, s. 3; ibidem, nr 28, s. 3, ibidem, 1892, nr 56, s. 3; „Głos Rzeszowski” 1916, ibidem, nr 14, s. 3; „Kurier Przemyski” 1896, nr 44, s. 2; „Słowo Polskie” 1902, nr 422, s. 6, ibidem, 1905, nr 272, s. 5; „Lud”, t. 12, 1906, s. VI: „Muzeum”, 1888, z. 9, s. 574, ibidem, 1889, z. 9, s. 704, ibidem, 1895, z. 7–8, s. 1, ibidem, 1896, z. 8–9, s. 525–557, ibidem, 1904, z. 8–9; s. 769, ibidem, 1913, t. 1, z. 5, s. 826, ibidem, 1916, z. 5, s. 156–157; „San” 1881, nr 24, s. 2–3, ibidem, 1883, nr 10, s. 3; H. Kopia, *Spis nauczycieli szkół średnich w Galicji oraz polskiego gimnazjum w Cieszynie*, Lwów 1909, s. 5; *Księga jubileuszowa Polskiego Towarzystwa Jubileuszowego 1868–1908*, Lwów b. r. w., s. 56; *Pamiętnik Pierwszego Zjazdu Historycznego Polskiego imienia Jana Długosza odbytego w Krakowie w czterechsetną rocznicę śmierci*, Kraków 1881, s. 154; *Pamiętnik Drugiego Zjazdu Historyków Polskich we Lwowie*, t. 2, Lwów 1891, s. 192; *Sprawozdanie z czynności TNSW za czas od 17 V 1891 do 1 V 1893*, Lwów 1893, s. 2.

Opracowania: J. Dybiec, *Mecenat naukowy i oświatowy w Galicji w l. 1860–1918*, Kraków 1981, s. 53; W. Kętrzyński, *O Kronice Wielkopolskiej*, Kraków 1895, s. 2–3; Z. Konieczny, *Gimnazjum i Liceum w Przeworsku 1911–1991 (Zarys dziejów)*, Przemyśl 1991, s. 13; C. Majorek, *Historia utylitarna i erudycyjna. Szkolna edukacja historyczna w Galicji (1772–1918)*, Warszawa 1990, s. 286; A. Puszka, *Nauczyciele historii i geografii państwowych szkół średnich w Galicji w okresie autonomii (1868–1914)*, Lublin 1999, s. 338–339; A. Stopińska-Pająk, *Wkład czasopisma „Szkoła” w rozwój myśli pedagogicznej [w:] Galicja i jej dziedzictwo*, t. 2: *Myśl edukacyjna w Galicji 1772–1918*, Rzeszów 1996, s. 174.

Fotografia: w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu, Spuścizna Stanisława Golińskiego.